

Te in take reči motijo kajpada samo onega, ki mora po svojem poklicu prevod primerjati z izvirnikom, in ki se ne vda slepo zapeljivi, napeti fabuli spretnega romanopisca. Tako veliko in zanimivo delo pa bi vendar bilo vredno večje, skrbnejše pozornosti! Svoje hvaležne čitatelje bo vkljub vsemu našlo; saj jih tudi v polni meri zasluži po stalni napetosti dejanja in živahnem, vseskozi jasnem pripovedovanju. Kdor hoče imeti res zanimivo „povest“, tukaj jo ima! Oprema je naravnost vzorna, cena nizka.

J. A. Glonar.

Iz naših revij

„Jedinstvo sa Slovencima“. Za operetno „kranjsko špraho“ g. Petra Skoka in za „postepeno likvacijo“ g. Bulata sta se v srbsko-hrvaških listih pojavila dva nova glasnika integralnega jugoslovanstva ali točneje rečeno, dva nova govornika za likvacijo slovenstva. Imenovali bi ju lahko s skupnim imenom „prognostika“, kajti tako J. Zubović, ki govori o tem predmetu v letošnji marčevi številki „Nove Evrope“, kakor tudi dr. Miraš Kičović, ki razpravlja o isti stvari v 3.—4. št. „Sokolske Prosvete“, vsaj vede in hote nista nestrpna in zahtevna, marveč postavljata o bodočem teku slovenskih stvari samo prognozo, kakor se je izrazil g. Zubović. Navzlic tej prognostični sličnosti in enakosti v rezultatu, ki je kajpada smrt slovenstva in njegovo misterijozno povečanje v jugoslovanstvu, pa hodita oba pisca vsak svojo pot in nas tudi zanimata vsak po svoje.

G. Zubović je in slovenicis dobro razgledan. Njegova ugotovitev: „Danas, sa malim nijansama, svi su Slovenci za avtonomnu Sloveniju u granicama Jugoslavije, ali sa posebnim političkim i kulturnim uredjenjem, ekonomskom i finansijskom samostalnošću, i slovenačkim jezikom“ — je nenavadno točna, in kar je več kot to, po resnicoljubnosti daleč presega kupljeno ali izsiljeno besedičenje slovenske in druge naše žurnalistike. Zaradi tega in zaradi splošne volje g. Zubovića, da bi bil Slovincem pravičen, obžalujem, da ni tako dobro poučen tudi o vsej argumentaciji za Slovenstvo, ki so jo od Trubarja do Cankarja gradili naši najboljši možje. Če bi, na primer g. Zubović poznal vsaj Levstikove ugovore zoper tezo o nepotrebnosti slovenske znanosti, bi najbrže ne ponavljal zdavnaj zavrženih predlogov in ne bi z njimi Slovencev, ki si sami ne moremo ustvariti popolne znanosti, vabil v kulturni krog, ki si po njegovem lastnem prepričanju tudi še ne more zgraditi popolne znanosti.

Toda bolj kakor podrobnosti njegovega plediranja so važna njegova izhodišča. Osrednja teza njegovega članka je stavek: „Dva državna jezika nepotrebna su, skupa, i protivna duhu jedinstva.“ Če g. Zubović tu z besedo „jedinstvo“ misli politično in kulturno jedinstvo hkrati, potem argumentira za svojo stvar s stvarjo, ki jo hoče dokazati. Kajti znano mu je, da Slovenci vsekakor hočemo in verujemo v politično, ne pa tudi v kulturno edinstvo, in smisel njegovega članka je, prepričati nas tudi o drugem. Torej počne nekak idem per idem. Če pa naj razumemo „jedinstvo“ tu samo politično, mu bomo odgovorili, da bi bil morda res en sam jezik cenejši in komodnejši, da pa sta cenenost in komodnost malenkostna, več, absurdna argumenta, kadar gre za tako velike stvari, kakor sta vsakemu narodu in slednjemu njegovemu članu, ki ima čut za čast in dostojanstvo, — njegov jezik in njegova posebna kulturna naloga. Vrhu tega je sicer res, da sta dva jezika draga, a prav tako je res, da mi stroške za svoj jezik temeljito plačujemo sami, kakor je tudi nedvomno, da je od vseh stvari gotovo najdražja, pa tudi najnevarnejša tista, ki je zoper naturo. In slovenska narodnost, slovenski jezik sta naravna fakta, spričo katerih je vse „jedinstvo“ g. Zubovića aprioristična himera.

Vse to so vedeli in vedo tudi drugi narodi, ki so živeli ali žive v sličnem položaju kakor Slovenci, na primer belgijski Flamci ali da navedem točnejši primer, Katalonci v Španiji, ki jih niso mogli prepričati ne argumenti nepotrebnosti, nepraktičnosti in nasprotnosti duhu edinstva, a prav tako tudi ne argumenti nasilja in krivice.

Na svojem malo prepričevalnem dokazu o nezmožnosti slovenske znanosti si zgradi g. Zubović nekako hipotezo o kulturnem jugosloveniziranju Slovencev. Ta proces opisuje z že znanim nam postopnim opuščanjem slovenščine v trgovini, v prometu in v centralni administraciji, nato v znanosti, v mišljenju in na poslednji tudi v ustvarjanju. „I sve će to ići dobrom voljom samih Slovenaca...“ in še: „To je prirodan razvitak koji će doneti život u zajednici.“ Kako evidentno prirodna je vsa ta zamisel, se prav pokaže šele v praktičnih posledicah, zlasti v Zubovičevem pozivu, ki ga takoj po teh ugotovitvah naslavlja slovenskim mislecem: „Na večim slovenačkih duhovima je, da prvi uvide i obeleže pravac svoga budućega razvitka...“ Kaj pomenijo te besede v konkretnosti? Ali ne: slovenski duhovi, ravajte po podganje? Kako po podganje? Ne kakor pripovedujejo pravljice o junaških kapitanih in telegrafistih, marveč storite kakor podgane. Vaša ladja se potaplja, bodite prvi begunci in prebežniki! — Ali nekoliko manj romantično: zavedajte se, slovenski tvorci, da je vaš jezik zapisan smrti in da je jezik bodočnosti na slovanskem jugu štokavščina. Tvorite začasno in deloma še v jeziku, ki bo kmalu pozabljen kakor jezik Aztekov. Zato bi kazalo svoje duhovne dobrine nalagati tudi v jeziku bodočnosti, kakor sili modra previdnost nekatere denarne mogotce gospodarsko ne prav trdnih držav k temu, da nalagajo denar v ekonomsko trdnejših državah in bankah.

Dovolj tega! Jasno je, da je naš narodni problem moralen problem. Naši veliki duhovi so ga odločili zoper nasvet g. Zubovića, ki ga ne more dojeti v njegovem bistvu. Njegov prirodni nasvet se jim je zdel neprirodan. Bili so pravljični kapitani. Tiste redke, ki so ravnali drugače, so imenovali uskoke in renegate in so pisali o njih: „lakota slave, blaga, vleče pisarja drugam“. Tako so odločili oni, naši kapitani in telegrafisti. Nam neznatnim mornarjem današnjih dni ne gre ravnati drugače kakor po njih zgledu. To tem bolj, ker g. Zuboviću niti najmanj ne verjamemo njegove hipoteze, marveč bolj zaupamo zgodovini in dogodkom zadnjih let, ki so ustvarili vesel in svoboden razmah mnogim majhnim narodom in ga obetajo tudi najmanjšim.

Dr. Miraš Kičović gradi svoj nekoliko preprostejši članek na zgodovini, ki ga privede do tele prognoze: „Sudeći prema već utvrdjenoj životnoj nadmoći štokavskoga dialecta... mi smatramo zato, da... će i slovenački deo naroda primiti jezik srpskohrvatski.“ V njegovih izvajanjih se ponavlja tudi stara zahteva o novih državah, ki jih bo treba doprinesiti za popolno edinstvo in ki so odmerjene, kakor marsikaj med nami, čisto po svetopisemskem izreku: da bo vzeti tistim, ki imajo malo, ter dano tistim, ki imajo veliko. Kajti Srbi bodo morali žrtvovati abecedo, Hrvati svoj „ije“, Slovenci pa jezik. In če vprašaš, čemu vse to, dobiš kajpada odgovor: „Za postignuće iste kulture prvi je uslov jedan jezik. Otuda je jasno, koliko je potrebno, da svoj jezik ujediniš što pre.“

G.-u Kičoviću dokazuje vse zgodovina, ki kaže prodiranje štokavščine v ozemlje kajkavščine. Kar nas pri tej nekoliko z malim zadovoljni argumentaciji zanima, tudi niso dokazi sami, marveč nekaj docela drugega. Gre nam za mesto, na katerem je bila objavljena ta premočrna miselnost g. Kičovića. In zaradi tega mesta si dovoljujem nasloviti Jugoslovenskemu Sokolskemu Savezu ta tri javna vprašanja:

1. Ali je „Sokolska Prosveta“ že kedaj objavila članek, ki bi v tem vprašanju zagovarjal slovensko stališče?

2. Če ga ni, ali je smatrati miselnost imenovanega člankarja, namreč zahtevo, da naj „i slovenački deo našega naroda primi jezik srpsko-hrvatski“, za uradno miselnost Sokolstva?

3. Če je to uradna miselnost Sokolstva, s kakšnimi sredstvi jo propagira med svojim članstvom, zlasti med slovenskim članstvom, in ali jo širi ter kako jo širi med slovensko mladino, in še, ali so o tem njegovem ravnanju zanesljivo poučeni starši zaupanih mu slovenskih otrok?

Uradni dekret imenuje Sokola viteško organizacijo. Pričakujem, da bodo njegovi odgovori objavljeni in da bodo viteško iskreni in odločni, kakor so nedvoumna stavljenja vprašanja.

Josip Vidmar.

Iz tujih revij

O delavski državi. Emil Lederer je objavil v februarski številki berlinske „Die neue Rundschau“ pod naslovom „Russische Wandlungen“ zanimiv članek o sodobni Rusiji. Članek poznavalcu literature o današnji Rusiji sicer ne prinaša novega gradiva, pač pa nudi čitatelju nazorno, zgoščeno sliko, ki skuša strniti na sintetičen način z ostrimi, fragmentarnimi pogledi, s kritičnimi opombami in izvirnimi sodbami celotno današnje rusko življenje v svojih idejnih, predvsem gospodarskih osnovah. Govoreč o prvih vtisih, naslika Rusijo kot zemljo, o „kateri se lahko naravnost reče: vse, kar se pripoveduje o Rusiji, je res; dobro kakor slabo, prisenetljivo in samoumevno. Če se izločijo krvave storije po eni strani in slavonspevi po drugi, se bo vse ujemalo. Človek naleti na simptome reda kakor tudi desorganizacije, podviga kakor tudi propada, graditve kakor tudi rušitve.“

V današnji Rusiji vidi pisec prvo resnično delavsko državo v zgodovini. Ruski delavec je dejanski gospodar in oblastnik svoje zemlje in v nekem pogledu danes tudi še kmetov varih. To je po piscu tako ogromen prelom s preteklostjo, kakršnega ni napravila doslej nobena meščanska revolucija, kajti ruska revolucija je na najradikalnejši način prelomila s cerkvijo, državo, plemstvom, armado, industrijskim, trgovskim in denarnim kapitalizmom. Sovjetsko gospodarstvo je „gospodarstvo brez podjetnika, gospodarstvo, v katerem ni več privatne lastnine produkcijskih sredstev (ne glede na še obstoječa manjša kmetška gospodarstva), in v katero se morajo (to je načrt) vgraditi veliki produkcijski centri, sistematično kot družbeni obrati.“

Govoreč nato o borbi za produkcijo, pristavi tole zanimivo misel glede zasebnolastninske pogonske sile posameznikov: „V obrate Sovjetske unije bi morali priti tisti čudni liberalni ideologi, ki menijo, da postane vsak človek takoj bistroumen, pameten, obrzdan zastopnik svojih koristi, neumoren delavec, izsleditelj novih potov, če le sede na pisarniški stol kakega podjetja, da pa se mora spremeniti v topega, lenega, sitega rutinijerja, če stopi v službo skupnosti ali pa če vodi celo kak javen obrat. Ta teorija predstavlja neko čudno psihologijo, vsekako pa bore malo humanističnega optimizma, a ker se je ustvarila, je bila pač do neke mere utemeljena v resničnosti. Psihologije pa so spremenljive, da, nič ni nemara bolj spremenljivega in bolj obrazujočega se kakor vladajoče motivacije med narodi, socialnimi plastmi in poklici. Kakšna dolga pot na primer od polkovnika, ki je hkratu „podjetnik“ in ima svoj dobiček pri uniformiranju svojih čet, pa do polkovnega poveljnika, ki se bori samo za vojaško slavo — in